

Тест № 2. Пісенна лірика

Модельна навчальна програма

«Українська література. 7-9 класи» для закладів загальної середньої освіти
(автори: Яценко Т. О., Пахаренко В. І., Слижук О. А., Тригуб І. А.)

ВАРІАНТ 1

У завданнях 1–10 потрібно вибрати одну правильну відповідь

1. **Упізнайте пісню за терміном в українській історіографії:** *«Під Військом Запорізьким найчастіше мається на увазі одне з трьох значень: 1) військово-політична організація з центром у Запорозькій Січі; 2) державне утворення Гетьманщина, що виникло під час визвольної війни Богдана Хмельницького в середині XVII століття на території Середнього Подніпров'я, Полісся, Брацлащини і Запорозжжя; 3) назва реєстрового війська в Речі Посполитій та Гетьманщині».*

А «Ой на горі женці жнуть»

Б «Ой ішов чумак із Дону»

В «Ой горе тій чайці»

Г «Ой матінко-вишня»

2. **Упізнайте пісню за довідкою про національний символ України:** *«Плоди калини стали символом мужності й незламності духу в боротьбі за незалежність рідного краю, благородного пориву виборювати свободу й гідність людську».*

А «Ой на горі женці жнуть»

Б «Ой ішов чумак із Дону»

В «Ой у лузі та ще при березі»

Г «Ой матінко-вишня»

3. **Упізнайте пісню за мотивом:** *«тужливий настрій самотнього безталанного козака, якому степ – рідний брат...»*

А «Ой на горі женці жнуть»

Б «Ой у лузі та ще при березі»

В «Ой у лузі червона калина»

Г «Ой матінко-вишня»

4. **Прочитайте тлумачення історичного терміну:** *«Людина без постійної роботи і постійного місця проживання».* **Про кого йдеться?**

А козака

Б кріпака

В бурлаку

Г чумака

5. **Визначте різновид пісні, ідейно наближений до пісень, породжених війною України з росією.**

- А козацькі
- Б кріпацькі
- В чумацькі
- Г бурлацькі

6. **Визначте пафос вірша «Гомін, гомін по діброві».**

- А життєрадісний, жартівливий
- Б сумний настрій, жаль, родинні почуття

7. **Упізнайте пісню за історичною довідкою:** *«Тернів наш нарід польську неволю під Австрією, мадярську неволю під Угорщиною, але найтяжчу неволю тернів під Росією, бо там царі і їх уряди 260 років гнобили 35-мільйоновий український нарід, змагаючи до того, щоб його цілком знищити, як націю, а загарбавши його рідну мову та вбивши в нім свідомість національної окремішності, віддати цей волелюбний нарід, давніший від московського, на поталу тому північному грабіжникові, разом з плодючими землями та великими земними скарбами України. І вже царський уряд та всі московські загорільці й наші яничари співали «вічну пам'ять».*

- А «Так вже років двісті»
- Б «Журавлі»
- В «Ой матінко-вишня»
- Г «Ой хмариться, туманиться»

8. **Упізнайте пісню за фото.**

- А «Ой на горі женці жнуть»
- Б «Ой ішов чумак із Дону»
- В «Ой у лузі червона калина»
- Г «Ой матінко-вишня»



Чумацький Шлях над полем маків

9. **Визначте жанр пісні за довідкою:** *«У світогляді українців «журавель» є священним птахом, який символізує вірність. Варто зауважити, що вираз «відлетіти у вирій», як оспівується у пісні, в народній поезії означає смерть людини, адже значну кількість українців під час еміграції чекали важкі випробування і навіть загибель».*

- А козацька
- Б стрілецька
- В чумацька
- Г бурлацька

10. **Укажіть прислів'я / приказку, яке / яка найповніше суголосьне / -а з подіями в Україні 2022-2023 рр. і піснею «Ой у лузі червона калина».**

- А Козацькому роду нема переводу
- Б Вчися доброму – погане на ум не піде.
- В У людини завжди є вибір: або пан, або пропав.

Г Батьків хліб не навчить, як треба жити.

Завдання 1 –16 на встановлення відповідності

11. Установіть відповідність між цитатами й художніми засобами в них.

<i>Художні засоби</i>		<i>Цитати</i>	
1	повтори	А	«Іди, сину...», «Коли, брате, з війська прийдеш?»
2	звертання	Б	«розчешуть терни»; «висушать вітри», «мене змиють дощі»
3	метафора	В	«густі терни», «буйні вітри», «дрібні дощі»
4	епітети	Г	«гомін, гомін по діброві»

1	2	3	4

12. Установіть відповідність між цитатами й жанром пісні.

<i>Жанр</i>		<i>Цитати</i>	
1	козацькі	А	Попереду пан хорунжий, Під ним кониченько, Під ним вороненький сильно дужий
2	чумацькі	Б	Хіба тоді твоя буду, як строку й добу(ду). Ой вийду я на гору та й крикну додому, Вари, мати, вечеряти та й на мою долю.
3	наймитські	В	Ой чаєчко наша, неправдонька ваша: Поварили часняток - добра була каша!
4	стрілецькі	Г	Буду тінню, Ти світанком будь, В моїх стінах мальви зацвітуть, І згадаю, знай, Наші ночі чорні, як вуаль...

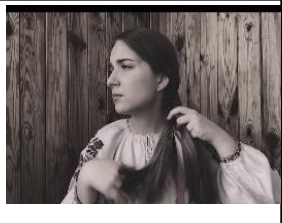
1	2	3	4

13. Установіть відповідність між образами й жанром пісні.

<i>Жанр</i>		<i>Цитати</i>	
1	козацькі	А	«вуаль, білий танець»
2	чумацькі	Б	«тютюн та люлька, військо запорізьке»
3	наймитські	В	«чаєчка, сира земля»
4	стрілецькі	Г	«миска розбилась, ложка розлупилась»

1	2	3	4

14. Поєднайте ілюстрацію із жанром пісні.

Жанр	1 козацькі	2 чумацькі	3 наймитські	4 стрілецькі
Ілюстрація	А	Б	В	Г
				

1	2	3	4

15. Співвіднесіть визначення з назвою пісні.

Назва пісні		Визначення	
1	«Ой у лузі червона калина»	А	Козацькі пісні — народні, історичні співанки та думи в котрих оспівується козацька доба. Містять героїчні, часом алегоричні, засоби опису смерті козака, ...
2	«Ой на горі женці жнуть»	Б	Стрілецькі пісні — пісні, створені в легіоні Українських січових стрільців 1914—1918 під час національно-визвольної боротьби (маршово-бойові, жалобні, ..
3	«Ой горе тій чайці»	В	Наймитські пісні — тематичний цикл станової суспільно-побутової народної лірики, що відображає настрої, умови побуту і соціальний стан наймитів у селянських ...
4	«Ой матінко-вишня»	Г	Чумацькі пісні – пісні, що розповідають про побут чумаків, здебільшого складені самими чумаками.

1	2	3	4

Завдання 16 з вибором 2 правильних відповідей

16. Пригадайте теми та характеристики суспільно-побутових пісень і віднайдіть ДВІ недоречні.

А відтворюють настрої певної соціальної групи – козаків, чумаків...

Б не зображують конкретну особу чи подію

В відтворюють певний психологічний настрій, викликаний явищем чи подією, високоемоційні...

Г герої – узагальнені образи певної соціальної групи

Д події зображені за циклами природи

Е призначення для постановки на сцені

Завдання 17–18 – відкрите з короткою відповіддю

17. Класик української літератури, історик, бандурист, композитор, мистецтвознавець, етнограф, педагог, театральний і громадсько-політичний діяч Гнат Хоткевич охарактеризував один з видів пісень так: «пісні безпомічності, покірності всесильному режимові». Упізнайте цей вид пісень.

(Відповідь запишіть словом у називному відмінку множини з маленької літери; кількість клітинок не відповідає кількості літер у правильній відповіді)

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

18. Упізнайте героя, оспіваного в пісні «Ой на горі да женці жнуть», за історичною довідкою та портретом:

«...видатний полководець, оспіваний в українських народних піснях, політичний діяч, герой Хотинської війни, учасник та організатор успішних походів проти Османської Імперії та Кримського ханства. Протягом трьох років керував походами у Чорному морі.

У 1618 році військо, яке він очолював, спільно із польськими воїнами розбило російську армію та оточило Москву. І лише з його доброї волі не були підірвані оборонні стіни Москви, та вона не була вщент спалена. Був одним з найбільш освічених людей в Україні того часу. Дбав про підвищення культурного рівня козаків, був опікуном православної церкви, меценатом православних братств та братських шкіл».



--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

(у відповідь упишіть прізвище з великої літери в називному відмінку, кількість клітинок відповідає кількості літер у правильній відповіді)

19. Прочитайте уривки текстів з пісень двох епох. Проаналізуйте рядки та віднайдіть прислів'я, яке найповніше розкриє спільну «ідею, час якої настав» обох творів.

Ніщо не зупинить ідею, час якої настав

Брате скажи, як тебе звати?
Брате згадай, чи ми ще солдати?
Чи наша земля ще є під ногами?
Чи бачиш у снах ще посмішку мами?
Мушу просити тебе побратиме,
Бийся за двох, якщо я загину,
Перші віднесуть Богові душі,
Останніх не буде – бо всіх не подушать!



Нам готують прем'єри,
Зовсім чужих вистав,
«Ніщо не зупинить ідею, час якої настав».
Герої серцями палають яскраво,
Навіть напів накалу,
Ти на коліна не стала, Героям Твоїм
Слава!

Стоїть явір над водою

Ой поїхав в Московщину
Та там і загинув.
Свою милу Україну
Навіки покинув.
Гадав собі: насипали
Високу могилу...

Казав собі: посадили
В головах калину...

Будуть пташки прилітати
Калиноньку їсти,
Будуть мені приносити
Од родоньку вісти!..



А Життя не має ціни, а воля дорожча за життя.
Б Степ та воля — козацька доля.
В У полі дві волі: чия правіша того й сильніша.
Г За народ і волю віддамо життя і долю.
Д Краще на рідній землі кістьми полягти, ніж на чужій слави досягти.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19
А	В	Б	В	А	Б	А	Б	Б	А	1-Г	1-А	1-Б	1-Б	1-Б	Д, Е	рекрутські	Сагайдачний	Г
										2-А	2-В	2-В	2-А	2-А				
										3-Б	3-Б	3-Г	3-Г	3-Г				
										4-В	4-Г	4-А	4-В	4-В				

ВАРІАНТ 2

У завданнях 1–10 потрібно вибрати одну правильну відповідь

1. Упізнайте пісню за терміном в українській історіографії: «Бурлаки наймити в тогочасному суспільстві були найбільш пригніченими, зневаженими, упослідженими людьми. Особливо нестерпним було становище жінок і дівчат, самою природою призначених стати матерями, турбуватися, про родину...».

- А «Ой матінко-вишня (зірка)»
- Б «Ой ішов чумак із Дону»
- В «Ой горе тій чайці»
- Г «Ой хмариться, туманиться»



й

2. Упізнайте пісню за довідкою про національний символ України: «На вишитих рушниках і писанках до цієї пори зберігаються мотиви **дубового** листа, часто разом із зображенням **калини** як символами чоловічого і жіночого початку, батька й матері».

- А «Ой на горі женці жнуть»
- Б «Ой ішов чумак із Дону»
- В «Ой у лузі та ще при березі»
- Г «Ой матінко-вишня»



3. Упізнайте пісню за портретом героя, зображеного на банкноті номіналом 5 гривень.

- А «Ой на горі женці жнуть»
- Б «Ой у лузі та ще при березі»
- В «Ой у лузі червона калина»
- Г «Так вже років двісті»



4. Прочитайте тлумачення історичного терміну: «Особа, що займалася торговельно-візницьким промислом». Про кого йдеться?

- А козака
- Б кріпака
- В бурлаку
- Г чумака

5. Визначте різновид пісні, ідейно наближений до пісень, породжених війною України з росією.

- А чумацькі
- Б наймитські
- В козацькі
- Г бурлацькі

6. Визначте пафос коломийок.

- А життєрадісний, жартівливий
Б сумний настрій, жаль, родинні почуття

7. Упізнайте жанр пісні за довідкою: *«У народі образ чайки є символом осиротілої, самотньої матері. Можливо, походження його сягає часів, коли татарські орди гнали у полон хлопців і дівчат, яким жалібний крик чайок нагадував побивання матерів».*

- 1 стрілецька
2 наймитська
3 кріпацька
4 чумацька

8. Упізнайте пісню за річкою, зображеною на фото.

- А «Ой на горі женці жнуть»
Б «Так вже років двісті»
В «Ой у лузі червона калина»
Г «Ой матінко-вишня»



9. Упізнайте пісню за довідкою: *«Рекрутчина постає в піснях як соціальне зло, від якого насамперед страждали найбідніші. Під час набору панували несправедливість, хабарництво. Поміщик здавав у солдати навіть того, хто не був придатний до служби: «Хлоп до міри не дістав, панок грішми підсилав...»*

- А «В суботу пізенько»
Б «Ой ішов чумак із Дону»
В «Ой горе тій чайці»
Г «Ой хмариться, туманиться»

10. Укажіть прислів'я / приказку, яке / яка найповніше суголосне / -а з подіями в Україні 2022-2023 рр. і піснею «Ой у лузі червона калина».

- А У людини завжди є вибір: або пан, або пропав.
Б Вчися доброму – погане на ум не піде.
В Козацькому роду нема переводу.
Г Батьків хліб не навчить, як треба жити.

Завдання 11–16 на встановлення відповідності

11. Установіть відповідність між цитатами й художніми засобами в них.

Художні засоби		Цитати	
1	пестливі слова	А	Ой розвився та і край дороги тай Дуб зелененький Од'їжджає та із України Козак молоденький
2	звертання	Б	Верни мої чаєнята, діточки маленькі

3	риторичне питання	В	Гей, вернися, Сагайдачний, Візьми свою жінку, Віддай тютюн-люльку, Необачний!
4	паралелізм	Г	Да й чом ти не така? Ох, як і доля ж людська

1	2	3	4

12. Установіть відповідність між цитатами й жанром пісні.

<i>Жанр</i>		<i>Цитати</i>	
1	козацькі	А	Сльозми моря не доповниш, Царя грішми не вдовольниш, Сина з війська не визволиш
2	чумацькі	Б	Я у степу лежу, по Україні тужу, Чорний крук наді мною все кряче
3	рекрутські	В	Ой чаєчко наша, неправдонька ваша: Поварили часняток - добра була каша!
4	стрілецькі	Г	Гей, вернися, Сагайдачний, Візьми свою жінку, Віддай тютюн-люльку, Необачний!

1	2	3	4

13. Установіть відповідність між образами і піснею.

<i>Пісня</i>		<i>Образи</i>	
1	«Ой горе тій чайці»	А	«зозуля, солдати»
2	«Ой матінко-вишня»	Б	«тютюн та люлька, військо запорізьке»
3	«Ой на горі женці...»	В	«чаєчка, сира земля»
4	«В суботу пізненько»	Г	«миска розбилась, ложка розлупилась»

1	2	3	4

14. Поєднайте ілюстрації із назвою пісні.

Жанр	1 «Ой матінко-вишня»	2 «Ой горе тій чайці»	3 «Ой на горі женці...»	4 «Журавлі»
Ілюстрація	А	Б	В	Г
				

1	2	3	4

15. Співвіднесіть визначення з назвою пісні.

Назва пісні		Визначення	
1	«Журавлі»	А	Козацькі пісні — народні, історичні співанки та думи в котрих оспівується козацька доба. Містять героїчні, часом алегоричні, засоби опису смерті козака, ...
2	«Ой у лузі та ще при березі»	Б	Стрілецькі пісні — пісні, створені в легіоні Українських січових стрільців 1914—1918 під час національно-визвольної боротьби (маршово-бойові, жалобні, ..
3	«Ой ішов чумак з Дону»	В	Наймиські пісні — тематичний цикл станової суспільно-побутової народної лірики, що відображає настрої, умови побуту і соціальний стан наймитів у селянських ...
4	«Ой матінко-вишня»	Г	Чумацькі пісні — пісні, що розповідають про побут чумаків, здебільшого складені самими чумаками.

1	2	3	4

Завдання 16 з вибором 2 правильних відповідей

16. Пригадайте теми та характеристики суспільно-побутових пісень і віднайдіть ДВІ недоречні.

А відтворюють настрої певної соціальної групи — козаків, чумаків...

Б не зображують конкретну особу чи подію

В відтворюють певний психологічний настрій, викликаний явищем чи подією , високоемоційні...

Г герої – узагальнені образи певної соціальної групи

Д відображаються почуття людини, пов'язані з особистим життям

Е тематично ці пісні поділяються на такі тематичні групи: про кохання, взаємини

Завдання 17–18 – відкрите з короткою відповіддю

17. За словником діалектизмів: «Мáжа (від крим. тасаг, буквально — «мадяр, угорець»), діал. Мажáра». Упізнайте цей вид пісень.

Відповідь запишіть словом у називному відмінку. множини з маленької літери; кількість клітинок не відповідає кількості літер у правильній відповіді.

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

18. Упізнайте героя, оспіваного в пісні «Ой на горі да женці жнуть», за історичною довідкою та портретом: «...визначний український військовий, політичний і державний діяч. Гетьман Війська Запорозького Правобережної України (1665—1676), очільник Гетьманщини (1668—1670). Козацький полковник, учасник Хмельниччини та московсько-української війни. Гетьманування, котре припало на добу Руїни, провів у постійних війнах, як із зовнішніми, так і внутрішніми ворогами. Народився в 1627 році в Чигирині, нині Черкаська область, Україна».



--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

У відповідь упишіть прізвище з великої літери в називному відмінку, кількість клітинок відповідає кількості літер у правильній відповіді.

19. Прочитайте уривки текстів з пісень двох епох. Проаналізуйте рядки та віднайдіть вислів, який найточніше розкриє спільну ідею обох творів через образ матері.

Стефанія

Стефанія мамо! Мамо Стефанія!
Розквітає поле, а вона сивіє!..
Заспівай мені, мамо, колискову,
Хочу ще почути твоє рідне слово!..



«Гомін, гомін по діброві»

Гомін, гомін по діброві,
Туман поле покриває,
Мати сина завертає:
«Вернись, синку, додомоньку,
Змию, зчешу головоньку
Та постелю постеленьку»...



А «Хто взяв меч, від меча й загине». *Новий Завіт (Мт. 26. 52)*

Б «Війни прокляті матерями». *Горацій*

В «Війна приємна тільки тим, хто не зазнав її». *Веґецій*

Г «Якби в мене були козаки – я б завоював увесь світ. *Наполеон I Бонапарт*

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19
А	В	Г	Г	В	А	Г	Б	А	В	1-Б	1-Г	1-В	1-Г	1-Б	Д, Е	чумацькі	Дорошенко	Б
										2-В	2-В	2-Г	2-А	2-А				
										3-Г	3-А	3-Б	3-Б	3-Г				
										4-А	4-Б	4-А	4-В	4-В				

Використані джерела

- Богдан Хмельницький. Цікаві факти. URL: <https://dovidka.biz.ua/bogdan-hmelnitskiy-istorichniy-portret>
- Видатні особистості. URL: <https://www.museumsun.org/history/3/6>
- В суботу пізенько солдатська пісня . URL: <https://about-ukraine.com/zozulya-394/>
- «Журавлі». URL: <https://ukrland.in.ua/archives/4109>
- «Ой на горі жінці жнуть. URL: <https://nashe.com.ua/song>
- «Ой у лузі та ще при березі» . URL: <https://www.pisni.org.ua/songs/217919.html>
- Петро Дорошенко. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9F%D0%B5%D1%82%D1%80%D0%BE_%D0%94%D0%BE%D1%80%D0%BE%D1%88%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE
- Пісні січових стрільців . URL: <https://mus.art.co.ua/pisenna-tvorchist-ukrains-kykh-sichovykh-stril-tsiv/>
- Приказки та прислів'я про волю. URL: <https://vislovi.in.ua/trykazyk-ta-prysliv-ya-pro-volyu/>
- Про московське «ярмо». URL: <https://svoboda-news.com/arxiv/almanachs/1954/files/assets/basic-html/page66.html>
- Про Чумацький Шлях URL: <https://www.factday.net/3-1-cikave-pro-chumaczkyj-shlyax.html>
- «Розпрощався стрілець» . URL: <https://www.pisni.org.ua/songs/279414.html>
- « Так вже років 200» <https://www.pisni.org.ua/songs/445583.html>
- «Стоїть явір над водою» аналіз (паспорт). URL: <https://dovidka.biz.ua/stoyit-yavir-nad-vodoyu-analiz>

15. Цитати про війну українською мовою. URL:
<https://dovidka.biz.ua/tsytaty-pro-viynu-ukrainskoyu>